

УДК 339.972

Чень Цзюнь

ЕКОНОМІЧНЕ СПІВРОБІТНИЦТВО КНР І АСЕАН

Визначено ключові напрями економічної інтеграції між Китаєм і країнами АСЕАН у XXI ст. Нарощування торгових, інвестиційних, технологічних та інших обмінів у режимі, що випереджає темпи АТЕС, удосконалення механізмів валютно-фінансової співпраці як основного засобу недопущення фінансових потрясінь стали основними критеріями співпраці. Виявлені перспективні сфери співробітництва, а також чинники, що ускладнюють взаємодію між сторонами.

Ключові слова: КНР, АСЕАН, інтеграційна взаємодія, Східно-Азійська зона вільної торгівлі, Всезагальне економічне партнерство у Східній Азії.

Розвиток інтеграційної взаємодії належить до числа пріоритетних напрямів зовнішньої політики Китаю на сучасному етапі. Намітивши для себе завдання збільшити темпи зростання економіки країни і завоювати світові ринки, керівництво КНР дотримується проголошених зовнішньополітичних концепцій (доктрина «йти зовні» (2000), доктрина «мирного піднесення Китаю» (2003), теорія «гармонійного світу» (2005)) і реалізує різні дипломатичні ініціативи («усмішлива дипломатія», «публічна дипломатія» і «добросусідська дипломатія»).

У XXI ст. Китай проводить активну інтеграційну політику в Азійсько-Тихоокеанському регіоні, прагнучи ввести в орбіту економічного співробітництва країни АТР з різним рівнем розвитку економіки [1].

Інтеграція Китаю в АТР отримала додатковий імпульс за рахунок зміцнення позицій КНР у Південно-Східній Азії. Країни Південно-Східної Азії ще в 1967 р. об'єдналися в Асоціацію держав Південно-Східної Азії (АСЕАН). На сучасному етапі стосовно країн АСЕАН китайські політики вважають за краще реалізовувати концепцію «м'якої сили» Дж. С. Ная.

Офіційні відносини між КНР і АСЕАН були встановлені в 1991 р. і відтоді незмінно розвивалися. В 1994 р. Китай узяв участь у регіональному форумі АСЕАН (АРФ) на якому отримав статус «консультативного партнера», а в 1996 р. став повноправним «партнером по діалогу». Зближення сторін пояснюється історичними зв'язками, великими можливостями економічного співробітництва та регіональної безпеки. АСЕАН становить безперечний інтерес для КНР, оскільки має великий внутрішній ринок, розлогий виробничий і науково-технічний потенціал, а в особі менш розвинутих країн – ще й багату сировинну базу. АСЕАН привертає увагу КНР як незалежна організація, яка не становить небезпеки для Китаю, а сама потребує підтримки і не має великого відриву від нього за рівнем економічного розвитку (за винятком Сінгапуру) [2, 66].

Напрямами співпраці з країнами АСЕАН є сфери торгівлі, фінансів, бізнесу, інвестиційної взаємодії, створення економічної і соціальної інфраструктури, охорони навколишнього середовища, трудових ресурсів, туризму і, головне, економічної взаємодопомоги [3, 88].

Для закріплення довіри між КНР і АСЕАН був укладений у 2002 р. комплекс міжнародних договорів, що регулюють різні сфери відносин («Декларація про правила поведінки в Південно-Китайському морі», «Сумісна декларація про співпрацю у сфері безпеки», «Сумісна декларація про співпрацю»; «Рамкова угода про комплексне економічне співробітництво»; «Меморандум про взаєморозуміння в питаннях сільського господарства»).

Сучасне китайське керівництво налаштовано на розвиток довготривалих відносин з країнами АСЕАН, базованих на принципах взаємної довіри, гармонії та обопільної вигоди. До 2020 р. передбачено довести обсяг двосторонньої торгівлі між КНР і АСЕАН до 1 трлн. дол. [4]. Особливу увагу китайські політики мають намір приділити поліпшенню транспортно-комунікаційних можливостей держав АСЕАН і країн регіону, що розвиваються, що дасть змогу ослабити контроль США над морськими комунікаціями в АТР.

Найважливішою подією у відносинах між Китаєм і країнами АСЕАН, яка прискорила інтеграційні процеси в Південно-Східній Азії, стало створення у 2010 р. зони вільної торгівлі (далі – ЗСТ). ЗСТ Китай–АСЕАН сприяє не тільки піднесенню економіки, але і розвитку співпраці у таких сферах, як політика, культура, безпека, енергетика, сфера транспорту і комунікацій.

Незважаючи на активну взаємодію між сторонами, останніми роками стала помітна конкуренція з боку Китаю в трудомістких виробництвах, де китайська робоча сила залишається порівняно дешевою за високої якості товарів.

У рамках багатобічної співпраці з країнами АСЕАН Китай активізує і двосторонні контакти.

Із 2 до 8 жовтня 2013 р. голова КНР Сі Цзіньпін відвідав з державним візитом Індонезію і Малайзію, а також узяв участь у 21-й неформальній зустрічі лідерів членів АТЕС. Голова КНР провів переговори з представниками політичного керівництва обох країн і підписав угоди про реалізацію п'ятирічних програм двосторонньої торговельно-економічної співпраці. Перспективною метою має стати збільшення двостороннього товарообігу. Передбачено, що обсяги китайсько-індонезійської торгівлі до 2015 р. досягнуть рівня 80 млрд. дол., а китайсько-малайзійської – 160 млрд. дол. до 2017 р. [5]. Сторони заявили про свій намір довести відносини до рівня стратегічного партнерства, здійснюваного на всіх напрямках китайсько-індонезійської та китайсько-малайзійської взаємодії.

Незважаючи на розбіжності Китаю з В'єтнамом щодо Парасельських островів і протиборство із В'єтнамом та Філіппінами через архіпелаг Спратлі, В'єтнам і Філіппіни належать до провідних торговельно-економічних партнерів КНР серед країн АСЕАН.

Обсяг китайського експорту до В'єтнаму до жовтня 2013 р. становив 39,36 млрд. дол.; передбачено, що до 2017 р. обсяги двосторонньої торгівлі мають досягти 100 млрд. дол. [6].

На основі взаємовигідного економічного співробітництва розвиваються відносини і між КНР та Філіппінами, чому сприяє й укладена між сторонами в листопаді 2004 р. угода про сумісну розвідку нафтогазових покладів у надрах спірних ділянок острівної зони. В жовтні 2009 р. країни підписали двосторонній «План сумісних дій із стратегічної співпраці».

Значущим для розвитку китайсько-філіппінських відносин став візит у КНР президента Філіппін Бенігіо Акіно III в 2011 р., в ході якого сторони домовилися зміцнювати співпрацю двох країн у сфері торгівлі, економіки і техніки, туризму, морських комунікацій, журналістики, спорту, культури та інформації. До 2016 р. сторони планують довести обсяги двостороннього товарообігу до 60 млрд. дол. [7].

Взаємодіючи з Китаєм, країни Південно-Східної Азії беруть активну участь в процесах глобалізації й одночасно отримують можливість для власного економічного зростання, зменшуючи залежність від США та Японії.

Проте є побоювання, що посилення економіки Китаю призведе до поглинання ним найближчих до нього районів Південно-Східної Азії. Противагою китайському впливові в АСЕАН є Індія. Економічна потужність Індії зростає, і країни АСЕАН схильні розглядати її як партнера. З метою обмеження впливу Китаю в АСЕАН, досягнення паритетних відносин з ним і розширення сфер ділової співпраці реалізується механізм «10 + 3» (10 країн АСЕАН (Бруней, Камбоджа, Індонезія, Лаос, Малайзія, М'янма, Філіппіни, Сінгапур, Таїланд і В'єтнам) плюс Китай, Японія, Південна Корея).

Східноазійські економіки зацікавлені в розвитку господарських зв'язків. Віддзеркаленням цих інтересів стали ініціативи прем'єр-міністра Малайзії М. Махатхіра, який в 1990 р. запропонував сформувати Східно-Азійське економічне угруповання і Східно-Азійську економічну раду як відповідь на створення форуму АТЕС. Ця ідея, що спочатку не отримала підтримки, була актуалізована після фінансової кризи 1997–1998 рр. Основними напрямками співпраці стали: нарощування торгових, інвестиційних, технологічних та інших обмінів у режимі, що випереджає темпи АТЕС, удосконалення механізмів валютно-фінансової співпраці як основного засобу недопущення фінансових потрясінь, аналогічних кризи 1997–1998 рр., а головне – формування Східно-Азійського саміту (САС) на базі АСЕАН+3. Останнє вважали засобом підвищення статусу, а в перспективі й можливостей цих переговорів [8, 42]. У 2000 р. президент Республіки Корея Кім Де Джун виступив з пропозицією трансформувати АСЕАН+3 в Східно-Азійський саміт (САС). На Лаоському саміті АСЕАН+3 (2005) було ухвалено рішення про проведення першого в історії Східно-Азійського саміту [9]. Китай розглядає створення САС як майданчик протистояння американській політиці в регіоні. Особливу заклопотаність Пекіна

викликає створення іншої зони вільної торгівлі – Транс-Тихоокеанського партнерства (ТТП), в якій КНР не бере участі.

Разом з тим, між країнами не було єдності щодо пріоритетних напрямів розвитку САС. КНР висунув проект багатосторонньої співпраці – створення Східно-Азійської зони вільної торгівлі (East Asia Free Trade Area – EAFTA), де були б знижені торгові тарифи для тринадцяти держав. Альтернативний варіант інтеграційної взаємодії – Всезагальне економічне партнерство у Східній Азії (Comprehensive Economic Partnership in East Asia – CEPEA) – запропонувала Японія. В рамках цієї ініціативи передбачено вирішення питань про лібералізацію взаємної торгівлі та інвестицій, захист інтелектуальної власності, узгодження стандартів митного очищення товарів, про обмін технологіями. Таке зіткнення китайського та японського бачення співпраці учасників Саміту загострило питання про те, який з форматів – АСЕАН+3 або САС – повинен стати основою Східно-Азійського співтовариства як кінцевої мети проектів регіоналізму в Східній Азії і могло призвести до дестабілізації всієї системи відносин [8].

Невирішені регіональні суперечності й прагнення уніфікувати параметри наявних угод про вільну торгівлю підштовхнули АСЕАН до створення Регіонального всезагального економічного партнерства (РВЕП). Цей проект регіональної співпраці в Східній Азії є нині «наймолодшим» (заснований у 2012 р.). Учасниками РВЕП стали країни АСЕАН та шість її партнерів по Східно-Азійському саміту, що уклали з Асоціацією угоди про формування Зон вільної торгівлі (Китай, Японія, Республіка Корея, Індія, Австралія і Нова Зеландія). РВЕП має статус «рушійної сили» процесів регіонального економічного співробітництва і охоплює лібералізацію торгових та інвестиційних режимів, технологічні обміни, врегулювання питань, пов'язаних з інтелектуальною власністю, заходи щодо підвищення конкурентоспроможності учасників РВЕП і формування механізму дозволу суперечок між ними [8, 45].

Перший раунд переговорів щодо створення однієї з найбільших у світі зон вільної торгівлі відбувся в Брунеї у травні 2013 р. В ході переговорів були конкретизовані первинні етапи створення Регіонального всезагального економічного партнерства. Створення зони вільної торгівлі заплановано завершити до 2015 р.

Таким чином, сучасний китайський уряд розуміє важливість зміцнення співпраці з країнами Південно-Східної Азії і робить зусилля для розширення участі КНР в інтеграційних процесах у Азійсько-Тихоокеанському регіоні.

Chen Chun. Economic cooperation China and ASEAN. The article identifies the key areas of economic integration between China and ASEAN countries in the XXI century. Capacity of trade, investment, technological and other exchanges that outpaces APEC level, improvement of monetary and financial cooperation mechanisms as the main means to prevent the financial turmoil are the main criteria for cooperation. The paper identifies promising areas of cooperation, as well as factors that hinder cooperation between the parties.

Key words: *CPR, ASEAN, integration interrelations, East Asia Free Trade Area, Comprehensive Economic Partnership in East Asia.*

Чень Цзюнь. Экономическое сотрудничество КНР и АСЕАН. Определены ключевые направления экономической интеграции между Китаем и странами АСЕАН в XXI в. Нарастание торговых, инвестиционных, технологических и других обменов в режиме, который опережает темпы АТЭС, совершенствование механизмов валютно-финансового сотрудничества как основного средства недопущения финансовых потрясений стали основными критериями сотрудничества. Выявлены перспективные сферы сотрудничества, а также факторы, затрудняющие взаимодействие между сторонами.

Ключевые слова: *КНР, АСЕАН, интеграционное взаимодействие, Восточно-Азиатская зона свободной торговли, Всеобщее экономическое партнерство в восточной Азии.*

Література

1. Петрунина Ж. В. Американский вектор внешней политики КНР на рубеже XX–XXI вв. (по материалам интернет-ресурсов) / Ж. В. Петрунина // Ученые записки Комсомольского-на-Амуре государственного технического университета. – 2011. – № П-2 (6). – С. 9–13.
2. АСЕАН в начале XXI века. Актуальные проблемы и перспективы. – М., 2010.
3. Философова Т. Конкуренция или партнерство: проблемы и перспективы делового сотрудничества КНР и стран АСЕАН / Т. Философова // Междунар. экономика. – 2012. – № 2. – С. 44–56.
4. Обзор: глава МИД КНР Ван И о визите Си Цзиньпина в Индонезию и Малайзию и участии в 21-й неформальной встрече лидеров АТЭС [Электронный ресурс]. – Режим доступа : russian.china.org.cn/international/txt/2013-10/09/content_30241504.htm.
5. Внешняя торговля Китая [Электронный ресурс]. – Режим доступа : http://russian.china.org.cn/exclusive/txt/2012-01/09/content_24356913.htm.
6. В Пекине обнародовано совместное китайско-филиппинское заявление // «Жэньминь жибао». – 2011. – 2 сентяб. – Режим доступа : <http://russian.people.com.cn/31521/7586554.html>.
7. Канаев Е. А. ТТП и РВЭП в системе экономического регионализма АТР / Е. А. Канаев // Современные и перспективные направления сотрудничества России с экономиками АТЭС. – Комсомольск-на-Амуре, 2013.
8. Kuala Lumpur Declaration on the East Asia Summit [Electronic resource]. – Mode access : http://www.dfat.gov.au/asean/051214_kl_declaration.html.
9. Бергер Я. М. Экономика Китая: о трудностях мнимых и реальных / Я. М. Бергер // Свободная мысль. – 2011. – № 9. – С. 27–42.
10. Мерніков Г. І. Модернізація України і досвід Китаю / Г. І. Мерніков. – Стратегічні пріоритети. – 2011. – № 3 (20). – С. 137–145.
11. Салицкий А. И. Внешнеэкономические связи КНР: новые тенденции / А. И. Салицкий // Проблемы Дальнего Востока. – 2011. – № 4. – С. 48–55.
12. Седнев В. Азіатсько-Тихоокеанський регіон сьогодні: погляд з Києва / В. Седнев // Політика і час. – 1994. – № 8. – С. 47–53.